

POBL VREIZH

4^L

NIV. 112
MAE 1979

**RE NEBEUD
A ENERGIEZH
ELEKTRIK
E BREIZH ?**

**AN DROED
DA ROIÑ
PEUC'H...**

**PENNAD-KAOS
GANT
DEAN SKOL
VEDISSINED BREST**

Adarre manifestadegoù ! Prosessionoù an amzer-vremañ... Mes sioul ha bouzar e chom ar pennoù bras... Bras eo ar reus e Breizh, hag en risk emañ industri an telefon da vont d'an traoñ. N'eo ket achu gant ar manifestadegoù c'hoazh !

HARPIT POBL VREIZH

KRP 2746-79 ROAZON
CCP RENNES

Listennad 1añ

Yann-Vadezour An Deuñv,	
Kastell-Paol	60,00
P. Kersale, Dineol	20,00
G. Peron, St Herblain	20,00
J. Benoit, Larmor	20,00
L. Guillaumie, Treleven	20,00
Didier Jegou, Bobigny (93)	20,00
Y. Vallée, Mael-Karaes	10,00
Annig H., Añjer (49)	20,00
P. Noutary, Uhelgoad	60,00
E. Evenou, Ar Faoued	10,00
J.P. Goasdoue, Brest	20,00
Jo Pouliquen, Brest	60,00
Y. Mervin,	
Sobre-Le-Château (59)	20,00
H. Guillerm, Orvault	20,00
Mestr Thomas, Landrecies (59) ..	10,00

410,00

Hag e stagomp gant ur roll listennadoù all. Dalc'hit soñj, lennerion ha komanterion ger, ho peus kaset da b/Pobl Vreizh, e korf ur bloaz, 7850 a lurioù gall, hag ur gweneg bennag ouzhpenn, da lâred eo, well-wazh, 655 a lurioù beb mis. Kalz eo, ha nebeud war ar memes tro. Ar mis-mañ e krogomp gant un dornad arc'hant iselig un tamm. Trugarez vras evelkent d'ar brofourion.

Dilojet en deus an ti-moulerzh. Eus Kerhorh da Vrest — mes n'eo ket e Brest mem —, n'eo ket hir ar veaj. Teir gwech brassoc'h eo ar stal newez. Gant ma ne vo ket teir gwech kerroc'h Pobl Vreizh hivi-ken ! Ne vo ket, sur. Mes n'eo ket mont war dreñv eo a ra ar prisiou. Ha daoust d'ar c'hresk lakaet war b/Pobl Vreizh pemp mis so, ha daoust d'an amzer gouestlet da b/Pobl Vreizh gant stourmerion zo eus an UDB — hag ewid ur Bennozh Doue eveljust —, e welomp en oabl koumoul du ar c'hwezhiñ-arc'hant, hag an Aotrou Barre, bagol dalc'h-mad, o telc'her da lâred ez a mad tre ar stal. E heni martese. An dud dilabour, e Breizh hag e lec'h all, ar re isel o fae — hag ez int stank e Breizh — zo aet skuizh pelloc'h gant e goñchennoù hag e desennoù.

Delc'her a raimp da voulañ Pobl Vreizh beb mis, en desped d'ar c'hargoù-arc'hant ha d'an trubuilhoù all. Ha c'hwi, lennerion ger, hon harpit, hor skoasellit gant ho kwenneien. Ar stourm politikel e brezhoneg n'eo ket un stourm aes. Pessort stourm ewid Breizh hag ar Vretoned zo unan aes, pa vo lâret mad ar wirionez ?

Pobl Vreizh

KOMANANTOÙ

	boutin : 40 L	V
P	skoaz : 60 L	R
O	pe ouzhpenn	E
B	KRP ROAZON	I
L	2746-79	Z
	C.C.P. RENNES	H

Ti-Moulerzh « Iroise »
29200 Brest
Rener ar gelaouenn :
Fañch Morvannou C.P.P.A. 50 091
1700 skwerenn

DAOUST HAG-EÑV E VEZ PRODUET RE NEBEUD A ENERGIEZH ELEKTRIK E BREIZH ?

Taolenn ar c'hoñsomiñ hag ar produiñ tredan e Breizh

	KOÑSOMIÑ				PRODUIÑ		
Départ.	1971	1976	1977	1978	1971	1977	1978
22	562	980	1089	1189	21	41	37
29	1027	1596	1761	1918	210	490	540
35	842	1362	1496	1664	458	455	469
44	1460	2407	2413	2539	6897	7734	8870
56	627	1091	1208	1310	3	3	2
BREIZH	4519	7439	7969	8623	7592	8725	9920

(e milionoù a g/KW/e)

Pa seller douzh an daolenn-mañ, e c'heller roiñ da wir e vez, dre vras, produet muioc'h a dredan e Breizh eged na vez koñsomet (zokén en ur zerc'hel kont eus ar c'holl er linennou, lakaet da 9% gant EDF).

E 1978 evelse, ez eo bet savet ar produiñ da 9920 a vilionoù KW/e (bezet : ur produiñ da dalvoud o sevel da 9027 M. KW/e, en ur zerc'hel kont eus ar c'holl), tra ma save ar c'hoñsomiñ da 8623 M. KW/e. Aet eo eta ar produiñ da dalvoud eus 4% en tu all d'ar c'hoñsomiñ.

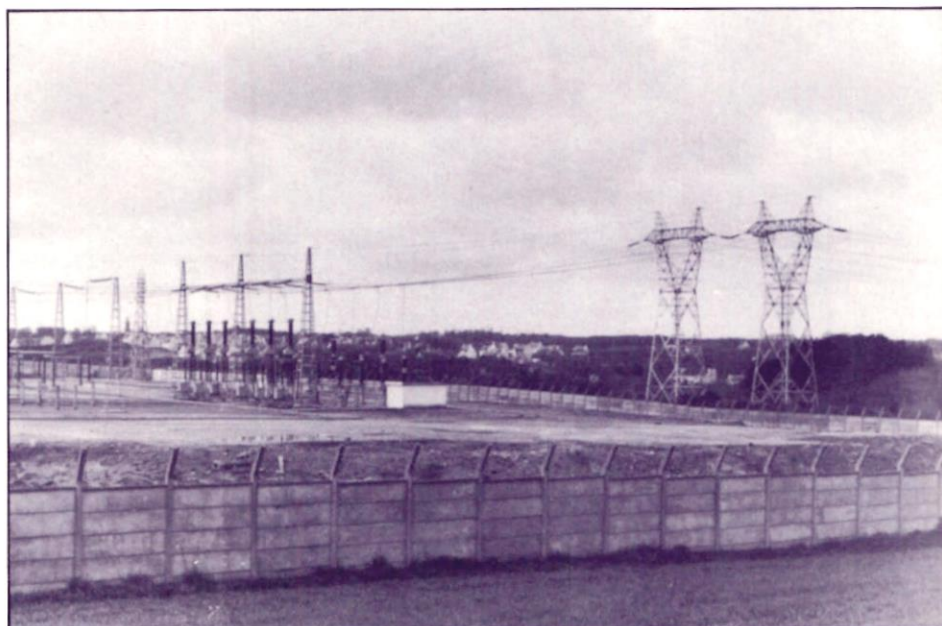
Dre ma 'z eo etrekonektet ar rouedad, e eurioù zo eus an dewezh e vez kaset e-maes a Vreizh ar produiñ o vont en tu all da ezommoù ar vro. E eurioù all zo, dreistoll pa vez barradoù-konsomiñ, e c'hell ar produiñ e Breizh bezañ skort, hag e vez red ebarzhiñ. En desped da se, beteghenn he deus pourchaset Breizh muioc'h a dredan d'ar peurrest eus ar Frañs eged n'he

deus bet ressewet eus an diavaes.

A vloaz da vloaz avad ez a war strishaad ar frankis-se. (E 1971 e oa uhelloc'h eus 22% ar produiñ eged ar c'hoñsomiñ). Kement-mañ, peogwir abaoe al labourioù-kresk II ha III eus Cordemais, n'he deus gwraet EDF postañ bras ebed, daoust ma kresk buan meurberd ar c'hoñsomiñ.

Pa lavar EDF ez eo re zister ar produiñ e Breizh, ez eo red gouzoud ez eo gwir kement-se pa gomzer eus « Breizh » he fewar departamant, mes n'eo ket gwir ewid BREIZH a-bezh, m'ema enni departamant an Naoned. En departamant-mañ end-eeun eo ema an daou vrassañ tredanva e Breizh (Cheviré ha Cordemais). Pa dabuter diwarbenn an energiezh, ez eo red lâred fraezh eus pessort Breizh e komzer : an ingalañ a-berzh meles-tradur bet gwraet eus douar Breizh n'eo ket unan neptu !

P.Y. Rhun

TRO MENEZ-BRE

An Ao. **Barre** ne seblant ket bezañ ur gwall sportour na gwall nec'het ken-nebeud gant kelennadurezh ar sport er skolioù... Nec'hetoc'h eo gant an doare da espern un nebeud gwenneien amañ hag ahont... Mestr bras ar Yaouankis hag ar Sport avad eo an Ao. **Soisson**, hag hemañ zo ur paotr fin. Herwez e blañ newez, ne vo ket lamet kargoù... treuskasset e vefont. Tennet vo diouzh ur varrikenn ewid kargañ eben. Ur bloawezh sec'h a vo da vloaz. E-barzh Akademiezh Roazon evelse, e vo red da 18 kelenner sport mont kuit da glask fortun pelloc'h. Kavoud a rafont labour moarvad, med pelec'h ? Kant kilometr diouzh al lec'h m'eo bet savet o zi, pe m'ema o gwreg o labourad... Se ne ra forzh : « La mobilité de l'emploi est la solution au chômage », a lâre, n'eus ket pell zo, un den anavezet mad. Gwelet 'vez penaos ema kont gant an dilabour hirie an deiz !

Listennad ar postoù kelennerien
jim a vo treuskasset : 18

- Ur post treuskasset e liseoù **Gwen-gamp, Lannuon, Les Villages-Sant-Brieg, Kerichen-Brest, Kernew-Kemper, Skolaj Anna Vreizh-Roazon, Châteaubriand-Roazon, Colbert-An Oriant,**

Dupuy de Lôme-An Oriant, Le Pargo-Gwened.

- **Daou bost** treuskasset e tri lisse eus **Sant-Brieg (Freyssinet, Rabelais, Renan)** hag e lisse **Jean Macé-Roazon.**

Ouzhpenn-se, herwez plañ Soisson, e vo digresket kont an eurwezhioù-sport, eus 2e er liseoù, hag eus 3e er CES-où.

En tu-hont da se e vo lakaet 2 eur ouzhpenn (adeurioù) war daolenn-amzer ar gelennerien lec'h ma vank anehe. Se a ray 150 eurwezh, a rofe labour da 8 kelenner !

E digor ar skolioù da zont, e vo skarzhet iwe 4 MA en Akademiezh Roazon, goude ma vefe ezomm eus 80 post-labour herwez ar sindikajoù SNEP ha SNEEPS, n'eus bet kenniget nemed 17 gant ar Rektor.

80% eus studierien UEREPS Roazon ha 40% eus re CREPS Dinarz a chomo o fri gante war ar gloued e mis Gwengolo da zont.

Oc'h ober goap eus an dud emaer, ouzh o c'hass a-hed hag a-dreus. Trist e oa dija gweled stad an dilabour en Breizh : tristoc'h e vo c'hoazh.

Ne rafe ket droug da deknokrated Paris mont d'ober tro Menez-Bre, da zivawañ o isili ha da aweliñ o fenoù, gant ma chomo a-sav tren Paris en gar Plouared...

D. Giraudon

LESENNOÙ -STUR

Gwraet oa lesenn-stur 1960 da dostaad gounidegezh ha doare-bewañ ar beisanted douzh heni al labourerien all. A-du ganti edo ar sindikadoù ofisiel (FNSEA, CNJA), rag lod en o zouesk a wele braw tre ar beisanted o ren o ziegezhioù evel ma ra patroned war o usinoù. Ha, da heul, e vez an eil beisant o klask ober gwelloc'h ewid egile, ha n'eus fin ebed d'an « araokaad » diroll-mañ.

Med, ewid ur Gourvenneg savet da vezañ ur c'hapitalour gwir, na ped n'o deus ket gellet souten : n'oa ken tri rumm tud o terc'hel tiegezh, herwez al lesennerien. Ar re arc'hantus. Ar re a c'helle dont da vezañ... Hag ar re all, n'oa ken gedal e teufe amzer da gass anezo diwar dro.

Ha penaos ema kont, dre vras ? Seiteg dre gant eus ar beisanted o deus en o zi an aeamantoù eur boas outo e kêr, hag a ya da vakañsiñ. Ha degass mekanikoù da aessaad al labour-douar n'eus ken gwraet nemed heurtañ an dud da labourad muioc'h mui, ken e teu nervernoù lod da fallaad, hag ar boan spered da grignañ na ped mil all. Ha kornioù 'zo ne chom den ebed enno, koulz lavared.

Ma vez muioc'h a randamant dre zen a chom, eo digresket o galloud en ekonomiezh dre vras. Stag int ouzh ar brodrierien boued chatal ha ludu, n'int ket ewid diouveniñ o froduioù en dewezh hiziw kén. Hag integriñ a sinifi iwe e vez an oll dindan galloud ar C'hredi.

Ha bremañ ez eus hanw eus ul lesenn-stur all.

Ewid doare, ned afe ket kuit ar beisanted diouzh o ziegezhioù buan awalc'h. Ha neuse e sav enebiezh e plassoù zo, evel ma c'hoarvez er vro-mañ. Hag aet eo ar sindikadoù ofisiel da heul ar c'houarnamant adarre. D'o soñj, eo gwellaet an traoù rag gweled ar raont o tont an amzer na vo kén daou rumm labourerien douar.

Ul lodennig vihan a zalc'ho e ratre an natur, da c'helloud plijoud d'an douristed : jardiñ aeo a raint. Ha d'ar re all, ne chomo kén med mont korf hag ene e kelc'h-red an arc'hantiñ war an ton bras. Kreskiñ ha kreskiñ, ha pa deufe o c'horf d'ober wik diwar re gorfad... Paotred an ed, heiz ha gwinizh dreistoll. Ha tañpir ewid ar re na vez war o zro nemed kaoc'h-saout ha hañvouez-moc'h. N'o devo kén sankañ e-barzh. Ha bec'h d'al ludu ha d'al louseier, ha d'al louseier da lazhañ al louseier... evel ma oa bet ur bresel da achuiñ gant toud ar breselioù, sañset !

War nervussaad ez a an traoù war ar maes, ken na vez skubet ar re a zo kisidig. Sed ase deoc'h a zo sturiata... ha war bessort kerreg Porsal ez aio labour-douar Breizh da verwel diwar e foer, da heul raktressoù ken dinatur hag a-eneb da interest hon bro ?

Troc'her-buzhug

Komanantit d'ar gelaouenn bolitikel nemeti e
brezhoneg penn da benn

Pobl Vreizh (service abonnements *)

BP 304 - 29273 BREST-CEDEX

Hanw hag hanw-badez

Chomlec'h

a gass e gomanant

Boutin : 40 L (1)

Skoaz : 60 L pe ouzhpenn (1)

Estrenvro : 60 L (1)

(1) Diverkit ar gerioù ne servijont ket

Amañ an arc'hant

dre chekenn-bost (1)

dre vandat-lizher (1)

dre chekenn-vank (1)

CCP RENNES 2746-79

* da verkan dre red war ho kolo lizher

PENNAD-KAOS GANT AN AOTROU DEAN AR MENN, E PENN SKOL VEDISSINED BREST

Er mis-mañ eo aet Pobl Vreizh da weled Gabriel Ar Menn, a zo e penn Skol Vedissinerezh Brest.

Ouzhpenn bezañ kelenner war studi an nervedoù er Skol-Veur, emañ e penn ar servij medissinerezh jeneral en ospital Morvan. Abaoe daou vloaz so emañ dean ar Skol-Veur iwe. Daoust dezañ bezañ gwall sammet gant e labour, en deus assantet respont d'un nebeud goulennoù, ewid Pobl Vreizh.

Skol-Veur Brest : diaessoc'h 'vo deomp kreskiñ.

Pobl Vreizh Pere eo kudennoù ur Skol-Veur ken yaouank ha ken bihan ?

Ar Menn. Bras awalc'h eo ewid bezañ ur skol vad. Ha trankilloc'h eo ar studierien amañ eged en ur skol vrassoc'h. Me gav din e labouront gwelloc'h da achuiñ o medissinerezh jeneral. Goude-se avad e vez diaessoc'h ma o deus c'hoant en em ispiassalisañ, rag war ar plass ne gavont ket kement. Un dra all zo : n'omp ket deuet a-benn da gaout trawalc'h a bostoù mistri-koñferañs, ha neuse ewid re yaouank evel chef-skoasellerien ur c'hlinik. Er Skolioù-Meur all e vez trawalc'h. Ni hon eus ezomm kalz ; med 'vez ket roet muioc'h. Bremañ 'vo diaessoc'h kalz deomp kreskiñ.

P.V. Ha niver ar studierien ?

A.M. 92 a vez kemeret beb bloaz, ha neuse er bloaz a zeu 'vo 90, hag epad 2 pe 3 bloaz, 'soñjan, beteg 80. Ma chomomp gant 80 beb bloaz, e vo moian da labourad, med pas diskenn iselloc'h.

P.V. Warlerc'h reformoù Faure 68, e vefe possibl, sañset, da beb Skol-Veur, ren hec'h aferioù he-hunan ?

A.M. N'eo ket gwir ! Ar program a vez d'ober, ha war an doare da zeskiñ n'eus ket da choas kennebeud. Ar semioloji a rank bezañ gwraet en trede bloawezh, lakomp...

P.V. Hag ewid pezh a sell derc'hel da studiañ pa vez krog ur medissin da labourad.

A.M. Amzer 'vefe kavet, med beteg-henn eo diaes lakaad anezo da zont da zeskiñ. Ha pa zo traoù gwraet ewito, e vez ranket ober da nos, pa vez skuizh toud an dud. Gwelloc'h 'vefe dezo dont da 5^e pe da 6^e d'abardaez. Kemer amzer war o labour. Ne faot ket dezo dont. Martese 'vo aessoc'h gant ar vedissined yaouank.

Stad ar medissinerezh bar vro : gwellaet eo kalz.

P.V. Pewar bloaz 'zo bennag zo bet savet gant Minister ar Yec'hed ur raktress ewid modernaad ospitalioù Breizh. Ha c'hwi gav deoc'h eo aet war raog ?

A.M. Kalz traoù zo bet gwellaet. E Kemper 'vo un ospital newez, hag iwe e

Montroules ha Lannuon. E Landerne e vo un dra bennag iwe, a gav din. Hag amañ ez eus bet savet batimantoù all, hag e vo savet un all ewid ar mammoù hag ar vugale. Med goude-se e rankomp deport deg vloaz all araog kaout un ospital all er c'hostez all deus kêr, amañ.

Re a ospitalioù zo bet roet da Roazon, ha pas trawalc'h amañ 'gis-mañ. E Roazon emaint o sevel un ospital er Zup-Sud. Me 'anavez mad ar vedissined a zo du-hont, hag e ouson ne vint ket gouest da gargañ anezañ abalamour eo re vras, hag ar gweleoù gwraet ewid Roazon ne vezint lakaet e lec'h all.

P.V. Daoust ha ne chom ket warlerc'h kornioù zo deus ar vro en desped da se ?

A.M. Eo. Surtoud ewid an ospitalioù war ar maes ha neuse da lakaad an dud kozh, hag ar re zo tiglañviñ, kostez Kraozon, Rostrenen. Tostoc'h amañ eo renket mad tre an traoù ewid se.

P.V. Daoust ha medissined awalc'h zo e Breizh ?

A.M. Me 'gav din ez eus plass c'hoazh amañ. Ha neuse e chomo ataw medissined ha ne labourint ket. Sur eo diaessoc'h kavout plass. Beb bloaz e vez digresket niver ar studierien amañ, med 'pad un un nebeud bloawezhioù c'hoazh e vo plass, er skolioù, war al labour ha toud an dra-se. Muioc'h a blasoù zo amañ ewid e kalz broioù all, med dont a ra iwe tud hag o deus gwraet o studi er penn all deus ar vro.

P.V. Daoust ha kleñvejoù ispiassial d'ar Vretoned zo, pe a vefe kavet kalz muioc'h amañ ?

A.M. Ya. Kleñvejoù a-ouenn zo kalz. Tud lespos ez eus meur a heni anezo, ha neuse « gammopathie monoclonale »... Klask a reomp kompren ar perag anezo, martese diwezhatoc'h e raimp gwelloc'h war o zro. E Roazon e vez gwraet un tamm studi bennag war se dija.

P.V. Abalamour da betra e kav deoc'h eo ken stank an dud tapet gant ar boesson er vro-mañ ?

A.M. N'ouson ket... Ar re yaouank ez eus kalz er vro-mañ hag a ev. Pa oan e Roazon ar studierien deus ar Finister a eve kalz muioc'h ewid ar re all, da sadorn da nos... med n'ouson ket perag...

P.V. Ar sikiatriezh, daoust ha ne chom ket kalz warlerc'h er vro-mañ iwe ?

A.M. Spessialised zo koulz ewid an dud en oad hag ar vugale. Ha modernoc'h eo amañ ewid e Roazon. Med war ar maes n'eo ket kountant ar vedissined, rag ar re glañv a vez laosket da vont d'ar ger hag e raont trous hag e torront toud an traoù. Gwechall e vese alc'hwezet warno. Amañ e Brest eo digor an ospital, med e Montroules hag e Kemper n'eo ket. Ne fell ket dezo amañ derc'hel an dud re bell, da chom beteg fin o buhez.

P.V. Ne gav ket deoc'h ez eus muioc'h a dud klañv o spered er vro-mañ ?

A.M. 'Gav ket din. Med 'n em lazhañ a ra kalz tud amañ gis-mañ, e bro Gernew. E Plozeved zo kalz, med ataw zo bet. Gwechall e oa kalz pa vese ur mission... 'Barzh ar barres e vese unan pe zaou o'n em zistruj, diwar glewed ar sarmon war an ifern. Ne vez ket gwelet kén.

P.V. Ha c'hwi 'gav deoc'h e vez gwraet wardro an dud amañ kenkoulz hag e lec'h all en bro Frañs ?

A.M. O, ya, gwellaet eo kalz abaoe deg, pemzeg bloaz. Ha bremañ e teu an dud d'an ospital aes. Unneg bloaz 'zo e vese alies lod hag a leñve en ur zont, a gave dezo oa achu toud. N'eo ket abalamour eo bras an ospital, med ar re a ra wardro ar re glañv ne soñjont ket trawalc'h eo tud a zo e fass dezo. Tud o deus ezomm da gaoseal. Alies an infirmiered ne lavaront netra. Ne vez ket soñjet chom da gaoseal ur munut. N'o deus ket c'hoant d'ober, rag amzer ewid ober a vez kavet ataw. War se n'eo ket koulz an ospital evel e vese deg vloaz. An dud ne blij ket dezo o micher martese, ha traoù all c'hoazh.

Reformoù newez/ne selaouont ket ahanomp.

P.V. Diviset 'zo bet gant Ministr ar Yec'hed isellaad an dispignoù ba'n ospitalioù...

A.M. Ar pezh a oa diviset ober a vo gwraet forzh penaos, med goude-se ne faot ket dezo ober gweleoù newez kén. Ar pezh a goust ker neuse eo an dud a labour : etre 75% deus an arc'hant a deu. Sed ne chom ket kalz arc'hant kén da brenañ mekanikoù. Med e Paris memes emañ kont evelse ; alies, o devez mekanikoù ha n'eo ket gant ar Minister int prenet.

P.V. Ne soñjit ket e vez gwraet reformoù ba Paris heb derc'hel kont deus stad an traoù amañ ?

A.M. Eo, med e-gis-se eo bet ataw. Ne selaouont ket ahanomp. Med n'eo ket Paris hepkén... Gant re Roazon n'eus ket voien d'en em reñkañ iwe. P'o devez gallet

kaoud un dra bennag, e talc'hont dezañ.

P.V. **Petra, d'ho soñj, eo ar chañ-chamañchoù a zo red ewid gwellaad yec'hed ar Vretoned ?**

A.M. Diaes eo respont deoc'h. Lod soñj dezo n'eo ket mad ma n'eus ket medissinerezh liberal. Martese e vefe muioc'h a blassoù ma vefe medissinerezh sossial. Me gav din e labour gwelloc'h ur medissin p'ema war e hanw e hunan. Me anavez lod ha n'int ket a-eneb bezañ «fonctionnaire».

Pessort medissinerezh ?

P.V. **Kalz medissined a soñj dehe zo kleñvejoù sossial, traoù n'eus ket voien da bareañ da vad... An alkool da skwer.**

A.M. Betgehenn e teu kalz tud da weled medissined, setu pa vez tud o deus, lakaomp, poan benn diwar goust bezañ trubuilhet gant un dra bennag, e vezont kaset maes. Martese pa vo muioc'h medissined, pa o do muioc'h amzer... ase ez eus kalz labour d'ober... Ar medissinerezh prevesiñ a ve gouest da vezañ gwelloc'h iwe, med ar ar vedissined o hun ned eont ket kalz war an tu-se. Merc'hed eo a ra muioc'h, ha morse ar re o deus gwraet studioù hir. Koulskoude ez eus plass e gisse d'ober labour vad.

P.V. **Alies awalc'h n'eo nemed dre lodenn e vez gwraet wardro korf un den en ospital, kuit da weled an den en e bezh...**

A.M. Deg vloaz zo, ar servijoù medissinerezh jeneral eo a oa servijoù bras en ospitalioù, hag ar chirurgi jeneral. Bremañ, toud an dra-se a ya d'un tu ha d'un all gant ar spissialisasion. Alies e chom gant ar vedissinerezh jeneral ar re gozh, pe ar re n'int ket interessant da studiañ. Hag an dra-se n'eo ket mad tamm ebed, rag nebeutoc'h c'hoazh e vez gwelet ar re glañv e gis tud. Ewid an den klañv, n'eo ket mad e vefe spissialiset re an traoù. Ha neuse ne vez ket desket d'ar studieren ober goulennoù ouzh ar re glañv. Red eo d'ur CHU (1) kaoud servijoù spissialiset, med pas re. Me 'gred e vefe gwelloc'h en em renkañ etre ospitalioù Breizh, med peb heni en deus c'hoant da gaoud toud, hag an dra-se a goust ker. Prenet e vez mekanikoù ha ne servijont ket kalz.

P.V. **Ha ne ve ket roet re louseier gant ar vedissined ?**

A.M. Bremañ 'vez gwraet gwelloc'h

kalz. Ha neuse e vez roet kalz nebeutoc'h louseier bremañ ewid deg vloaz. En ur servij, pa 'z eo 80 lur bennag pris an dewezh ewid un den klañv, barzh ar 80 lur-se al louseier a goust deg lur. N'eo ket kalz tra. E lec'h m'emaon, kalz tud klañv a vez amañ 'pad 10 dewezh ha n'o deus ket lousou.

Ar jeneralisted memes ne roont ket kement kennebeud. Ha neuse, n'ana-vezomp ket mad c'hoazh pesseurt efed en deus ul lousou war un den, pa vez roet da vitin, da greisteiz pe da nos, ha dre belec'h e passe toud. Ha neuse, pa vez lakaet daou lousou, penaos e yaont assambles.

HAG A NEWEZ GANT AR C'HELENN BREZHONEG ?

E-kerz ur vodadeg dalc'het e Lannuon d'ar 4 a vis Ebrel, ez eo bet studiet gant kelennerien Bro-Dreger ha Bro-Oueloù stad ar brezhoneg er skolioù.

Degass soñj da gerent ar vugale a ra ar gelennerien vrezhoneg e c'heller lakaad ar skolidi da studiañ ar brezhoneg, war-boues heuliañ kentelioù un eurwezh beb sizhun, deus ar 6^e d'an 3^e klass.

Embann a ra ar gelennerien vrezhoneg d'o zro ez eus droed, herwez lesennoù newez Ministr an Deskadurezh, da choas ar brezhoneg evel lañ pe eil opSION, adaleg ar 4^e klass, gant teir eurwezh ar sizhun er skolañ.

Beteg ar vachelouriezh e vo moian kendel-c'her gant an opSION vrezhoneg (teir eurwezh beb sizhun), hag ur gwir avantañj e vo kement-se ewid kalz a skolidi aaset dehe peurzeskiñ o yezh ervad, peogwir e vez implijet ar brezhoneg er gêr hag en-dro dehe.

Arabad ankouaad kennebeud ez eus droed da choas ar brezhoneg ewid ar vachelouriezh klassel, modern, kenkoulz ha teknikel, ha kenkoulz all ewid darn deus koñkourioù an Administraction.

Ur binwidigezh eo studi ar brezhoneg : dougen a ra ar vugale da anavoud gwelloc'h stumm-bewañ ar Vretoned hag o zro-spered. Mont a ra studi ar brezhoneg deus ar c'hentañ gant studi ar galleg hag ar saonesg.

Ewid pezh a sell d'ouzh ar vuhez pemdezieg, eo mad merzoud an implij a vez gwraet eus ar brezhoneg alies e micherioù zo : ar vedissined, al labourerien-douar, an artisanted, ar goñversanted, ha beteg e-barzh an tiez-bank. Hag ez eo ar brezhoneg un dra a dalvoudegezh ewid kement heni a fell dezañ chom da labourad e-barzh ar vro.

Pêrig Lavanant

Ase zo kalz labour d'ober, med me 'gav din, er bloawezhioù da-zont e vo roet kalz nebeutoc'h a louseier d'an dud ewid na vez gwraet bremañ.

P.V. **Daoust ha diaesterioù a vez ataw ewid ar mammoù da ziforc'hañ diouzh o bugale ?**

A.M. Diaes eo ober. Kalz medissined n'int ket ewid an dra-se. D'ar re war o studi ne vez ket kaaset kalz deus an dra-se dezo ; deus ar mod da nompas kaoud bugale, ya. Hag amañ n'eo ket aes, ar maternite zo bihan, n'eus ket sal ewid se. Bihan eo, abalamour ez eus kalz klinikoù e Brest.

P.V. **Daoust ha n'eo ket aessoc'h da glinikoù prewez bezañ modernoc'h eged d'an ospitalioù ?**

A.M. Aessoc'h eo. N'int ket oblijet da gemer toud an dud. Kemer a raont ar pezh a zegas ar c'hant dezo, ha d'an ospital e teu toud ar pezh a zegas ar c'hant dezo, ha d'an ospital e teu toud ar pezh ne ya ket. Alies e teu tud deus ur c'hlinik d'an ospital da verwel, tud a zo bet gounezet kalz ar c'hant ganto araog er c'hlinik.

P.V. **Ne seblant ket deoc'h eo re vras plass an arc'hant ba sistem ar yec'hed ?**

A.M. Geo ; med n'eus ket voian d'ober 'mod all. Trist eo gweled servijoù e lec'h ma vez gwraet peb tra da lakaad an dud da zont ewid lakaad an ospital da droiñ e-gis un usin...

Brezhoneg ?

P.V. **Daoust hag e servij d'un dra bennag goud brezhoneg pa vezer o labourad ban ospital ?**

A.M. Ya, sur, memes amañ gis-mañ. Pa oan e Roazon, e neuro-churjianerezh, oa ket er penn-mañ deus ar vro, e teue an dud, hag e teuent da nos, o deze beajet teir eur hag ouzhpenn, e rae plijadur dezo kaoseal brezhoneg ganto.

P.V. **Ha moian 'zo d'ober un U.V. brezhoneg pa vezer war ar studi medissin amañ ?**

A.M. N'eus ket. Med kalz deus ar studieren amañ n'int ket Bretoned memes. War ar maes eo aessoc'h da unan a oar brezhoneg labourad. Pa oan intern e Roazon e teuen da Plouganou e plass un all ne gause ket brezhoneg. Ha kalz tud a gave mad, a lavare din oant jenet gant ar medissin all.

**Komzoù bet dastumet gant
Herve Hubert ha Mikael Madeg**

DAOU STOURMER

D'ar 5 a vis Eost, peder eur diouzh ar mitin : « War sav ! »...

Braw tre eo an amzer. An heol zo sklaer hag a garg a laouenedigezh kalonoù an oll baotred. Mad ar c'heleier iwe. Ur bagad kirri-tan amerikan zo o tremen, o vont warzu **Ar C'hastell-Newez**. Setu en em gavet ganeomp an urzh : bezañ prest din-dan pemp munutenn amzer. Ur c'harr-boutin a gemero ahanomp.

Gelwer a ran 'ta va daou strollad. Ar c'hentañ : serjant **Rita**, kaporaed **Punaise** ha **Grenouille** (leshanoioù eveljust). An eil strollad : serjant **Camus**, kaporaed **Tintin** ha **Genver**.

Displegañ a ran dezo al labour emaeur o c'hedal diganeomp : int-i da ober kement-dall d'an oll geneiled a zo ganto. Ewidomp-ni, paotred ar strouezh, en deus an den, peb den, skiant vad ; n'eo ket un aneval. Labourad a raio muioc'h ha gwelloc'h pa vezo displeget dezañ pelec'h emae labour.

Amañ ez omp breuder, gwelloc'h marteze, leun a garantez an eil ewid egile. Ar pennrener uhellañ a zebr hag a ev memes boued evel an oll : rannet e vez kement tra.

Wardro deg eur, setu ur c'harr-tan eus **Ar C'hastell-Newez**, bleiner hag all, dastumet war an hent gant hor c'heneil, ar c'homandant **Jean Bernard**. Hemañ a vez o kantreal, koulz e **Kemper** 'vel er **C'hastell-Newez**, ur soudard ouzh e heul war skabell-adreñv ur marc'h-tan, ur fusuilh-mitrailher ganto.

Pa en em gavont gant bagadoù Alamanted, tan ! ken na vez goullou ar c'harger, ha tro er rod pa ranker chañch hent. N'eus hent-treus ebed na anavezfent kent.

Ar Boched ne gouskont ket mad. Nosediz emaeomp war o c'hein. Ur bagad zo newez gwraet, ur c'hommando a bewarzeg den, gant ar serjant **Bihan**. Bemdez e vez war an henchoù, er bourkoù ha zoken er **C'hastell-Newez**, o torriñ ar peulioù-heñchañ, o lakaad da darzhañ kement tra a c'hell ober droug d'an enebourien : kirri-tan, pellgomzer hag all...

Setu en em gavet hor c'harr-boutin, ur « zagogène », ur benweg tri mil gempennet, ur varrikenn houarn hir ha moan douzh e gostez, ma vez lakaet koad enni :

kloset mad e vez, ha gwraet tan dindanni ewid tennañ ar gas diouzh ar c'hoad, hag e vez kaset ar gas-se d'ar c'hevlsker dre un duellenn. Nag a boan a-wechoù ewid lakaad an ardivink da vont en-dro... Doue ra vezo meulet ! Hemañ a ya mad en-dro.

Karget 'ta va zri bagad, gant un ewezhier hag e fusuilh-mitrailher war an doenn, kenkas, hag eh en gavomp didrabas e penn kentañ bourk **Brieg**. Eno e tiskennomp hag e klewomp gant an dud e oa an Alamanted, wardro hanter-kant, o paoues tec'houde warzu **Kemper**, diw eur amzer a oa.

Mes pebezh souezhadenn ! Bamet e choman o kewed va gelwer dre va hanw : Aotrou **Le Deunff** ! Ur plac'h yaouank e toull dor an ti-post : **Frañsesa Guillerm**, eus a **Blouyann**. Ameseges e oa bet din epad ma oa bet o lojañ hag o tebriñ e ti he c'henderw, **Jean Grall**, mab-käer **Barba**, ekehid ha m'edo hi implijades e ti-post **Kastell-Paol**.

Pokad stard a resomp an eil d'egile en ur c'houlenn keloù eus va zud, va gwreg, va bugale...

Ne anaveze netra a newez : ar bellgomzerez a oa troc'het ur pennad a oa.

Kemenn a ran dezi, pa vefe en he gal-loud, pellgomz da **Gastell-Paol** da di **Barba**, da roiñ ar c'heloù da va gwreg, he deus va gwelet o tremen dre **Vrieg**, bewbuhezeg, yac'h, diampech, leun a fiziañs ha mall warnon mont d'o gweled. « Kenvo, Frañsesa, va labour n'eo ket achu ! »

Treuset eo ar bourk ganeomp didrabas, ur strollad a-zehoù, un all a-gleiz d'an hent, hag ar c'harr-boutin ur pennad war hol lerc'h, gant ur guchennig all a soudarded. Bremañ e kuitaomp an hent bras ewid mont dre ar parker, eizh pe zeg distaget an eil diouzh egile, ewid furchal ar muiañ a zouar a c'hellomp.

Tri pe bewar gilometrad pelloc'h, e klewomp ez eus tremenet war an hent bras, gant kirri-tan, bagadoù Alamanted o vont etreseg **Kemper**. Un urzh en em gav' : sevel er c'harr-boutin hor c'hasso beteg **Ti-Sanker**, ur c'hroashent ma stignfomp ur spi-bresel. Pa edomp oc'h en em gavoud, e klewomp an tennoù o sutellad, ar greunad o tarzhañ. Ur bagad patrioted, en em gavet kentoc'h egedomp, a oa krog

da roiñ fars d'ur c'harr-boutin karget a Alamanted o vont warzu **Kastellin**. Serrnos e oa, damdeñwal ; rag-se ne chomont ket da glask en em zifenn. Sachañ a raont o skassoù ganto heb goulenn o rest.

Renkañ a ran va bagad eus ar gwellañ. Ur strollad oc'h ewezhiañ, kuzhet mad. Daou strollad all o tiskuiñ hag o kousked, da c'hedal kemer o zro gward.

Mad tra ! Mes bremañ ez eus ur gudenn all da zibunañ : kaoud boued da va faotred. Mont a raomp 'ta, **Kalfeter** hor c'heginer, ha daou baotr all, da ober tro an atañchoù tostañ da gestal hor boued, e-gis ar beorien gwechall.

En ti kentañ lec'h en em gavomp e oa aet an dud da gousked, kloset mad warno. Skoiñ a raomp 'ta war an nor.

Er solier, ur prenestr a zigor hag e welomp, daoust d'an deñwalijenn, penn un den oajet o'n em ziskouez. « — Piw zo ase ? » — « Ar patrioted. Na gemerit ket

Komanantit da gelaouenn
c'halleg an UDB

Le Peuple Breton (service abonnements *)

BP 304 - 29273 BREST-CEDEX

Hanw hag hanw-badez

Chomlec'h

a gass e gomanant

Boutin : 40 L (1)

Skoaz : 60 L (1)

Estrenvro : 50 L (1)

(1) Diverkit ar gerioù na servijont ket

Amañ an arc'hant

dre chekenn-bost (1)

dre vandat-lizher (1)

dre chekenn-vank (1)

CCP RENNES 2365-76

* mention à préciser absolument

aon ! Digorit deomp. Ganeomp ema penn-rener hor bagad. Boued a fell deomp kaoud ». — A nor a zigor. — « Deuit tre ! a lavar deomp an den. Diw blac'h yaouank, wardro triwec'h pe ugent vloaz, a oa douzh e heul ». Intañv on, emezañ, setu va diw verc'h hag a zo o vont da aosañ deoc'h ar pezh a c'hellomp ober ewidoc'h. N'eus ket a vara. Mes laezh, bleud hag amanenn zo, vious iwe ». Ha kerkent e stagas ar merc'hed da zistrem-pañ an toas... hag ar billig war an tan !

« — Bremañ, a c'houlenn **Kalfeter**, hor c'heginer, e-pelec'h ema ar potajer, ma 'z an da boazhañ ur podad patates, kroc'hen hag all, war oaled an ti, e-kichen ar gram-pouezheres. Peogwir ho peus kig-sall er c'helorn, ho pezit ar vadelezh da lakaad daou pe dri damm er gaoter vras. Me a intento ober tan ewid o foazhad ».

Nebeud amzer goude, pa oa poazh an avaloù-douar, ar c'hig-moc'h hag ar

c'hrampouezh, e oa galwet ar baotred, bagadoù a naw pe zeg beb taol, da zont douzh taol, ur banne sistr da beb heni.

Setu laouen ar baotred ha kennerzhet an oll galonoù.

N'ouson ket ped podad avaloù-douar a voe poazhet, rag ali a rois d'ar baotred, goude bezañ karget o c'hof, mired teir pe beder fatatesenn boazh en o sac'h pe en o godell, rag poanuis eo bezañ gant an naon.

Trugarez eta d'an dud madelezhus o deus hor sikouret.

Ar c'hustum a oa roiñ dezo ur baperenn mad da vezañ paeet gant an tailhanter. An den-mañ, perc'henn un atant vihan daou baotr e ziw verc'h, a lavar deomp, heb mar e vefent deuet ouzh hon heul.

Aotre zo roet deomp da gousked war ar c'holo er c'hrewier, el lochoù-karr hag all, stag douzh an atañchoù, ar pezh a oa difennet groñs epad ma edomp strolladoù bihan er brouskoadoù, kuzhet epad an deiz, o arsailh, o redeg edoug an nos.

Bremañ ez eo bet chañchet penn d'ar vazh. Ema ar Boched o tec'houd, o'n em guzhad. N'o deus ket amzer da lakaad an tan, na da lazhañ ar gouerien a rae repu d'ar « patrioted » (e-gis ma lavar tud ar vro). Med, allas ! ped tiegezh rewinet war o lerc'h !

En em gavet omp damdost da **Gerfeunteun**, e-keñver chapel gær **Ti-Mamm-Doue**. Pebezh souezh dre ma tremen kement strollad !

Diouzh un tu d'an hent, barrikennadoù sistr, an duellenn enno, hag un den o ten-nañ sistr kement ha ma c'hell... Ur chopinad, daou, tri !... Awalc'h ! Arabad mezwiñ ar baotred !

En tu all d'an hent, pebezh dudi ! Torzhioù bara a bemzeg lur d'an nebeutañ.

Dont a rae soñj din eus va yaouankis, pa oan aet da **Santeg** da zeskiñ bezañ baraer. Pegement a boan 'm bese o tougen an torzhioù bara pleget, bara menaj.

Torret e vese an toas er gêr, el laouerdoas, goloet gant an daol-debriñ... Degasset e vese gant ar garrigell, en ur bouteg, war ul lienenn wenn.

Etre ma vese ar fornier oc'h ober un tan-ifern er forn gant hordennoù lann

kras, e vese leun an ti-forn a verc'hed, kozh ha yaouank. Nag a varvailhoù ! Pebezh chaok' !... « Ahanta Mari ! Ahanta Soas ! Hag ar c'heleier ? Klewet 'c'h eus ?... »

Pa vese tomm awalc'h ar forn, tennet ar glaou diouti, e vese dilastezet en ur droiñ, e beg un dreujenn, diwar boues ur chadenn, ur sac'h gwleb, hanwet al liboudenn. Ne chome kén nag ur c'hlaouenn, nag un tamm ludu, war leurenn ar forn, sklêrijennet gant tammouigoù koad sec'h o tawiñ en ur c'hasedig houarn.

Da furmiñ ha da blegañ an toas, e vese lakaet ar gwellañ merc'hed hag ar re prest da gentañ. Hag e lakae ar fornier un tammig bleud war ar bal-iforn, da vired douzh an dorzh a stagañ.

Hag e lak bremañ peb heni e verk war e dra : un ibil..., daou ibil, pe lizherennoù tresset 'barzh un tamm koad. Ha traoù er forn, beteg ma vo leun, ar buannañ ar gwellañ, kehid ha ma 'z eo tomm ar forn.

Ar fornier a bak ase ur c'hwesadenn. Deverañ a ra an dour, puilh, diouzh e dal war e ziwjod... Gounid en deus gwraet un tammig ehan, e-kehid ha ma vo ar bara o poazhañ.

Setu ar pezh a zeu em soñj gant ar gwel eus ar bara-menaj, bara gwraet, heb mar, dre guzh, gant ar gouerien, e-gis ma vese gwraet toas er gêr gwechall.

Gant ur gountell gamm, heñvel douzh ur falz, e troc'he un den yaouank tammoù bara, alies penn-da-benn d'an dorzh... En e gichen, un den all gant ur gountell vras hag ur vouc'halig lemm kenañ, a droc'he da beb heni ul lodenn vat a gig-moc'h poazh, drug kenañ. Lakaet ar c'hig war o zamm bara, e oa an oll baotred o c'hlaoulenniñ hag o c'hoarzhin, o daoulagad o luc'hañ. Mont a reas peb heni da asezañ, en ur dennañ e gountell, ha bec'h dezi !

Me 'lavar deoc'h, se 'oa ur pred-friko, ur pred-eured !

Red eo lavared : un dra bennag zo chañchet, dreistoll e spered ar vourc'hien. O weled ar gounid o tont gant paotred ar c'hoad, e teu da soñj dezo ar pezh a lavare ar Boched da dud ar broioù gounezet ganto : « Heuilhit ar re a c'hounez ! » Ha setu nousped heni o chañch tu d'o chupenn...

Paperenn ewid goulenn mont e-barzh

UDB

Hanw hag hanw-badez

Chomlec'h

Goulenn a ran moned e-barzh Unvaniezh Demokratel Breizh

D'an (d'ar) 19

Sin :

Da gass en-dro
(troc'het pe adskrivet) da

UDB B.P. 304 - 29273 BREST-CEDEX

Ur pont war ar Peñzez

Ar Roc'h Toull (ollvrudet)

WAR BOURMEN

Rusañ va zreid a blij din. Ha da veur a vil den all e plij henn ober abaoe ma 'z eus tud war an douar, kredabl bras. Nemed e vez gwraet an traoù war an ton bras abaoe ur pennadig zo dre ar vro. Deuet eo ar bale da vezañ ur sport, ha petra 'ta, abaoe ma 'z eus bet ijinnet kirri-dredan ha traoù da gass an dud eus ul lec'h d'egile gant ar foultr en o reor. Randoneoù a vez gwraet euz an traoù-se e galleg. Ha petra ; mad awalc'h eo ur randone ? Bezañ eo mont un tu bennag gant un oto, ha neuse pellaad diouti war droad ha distroañ dezi pa vezer skuizh. Ha neuse ez aer a vandennoù tud, ha n'eo ket a unanoù eo kén. Di-zale, sur awalc'h, e vo kavet da brenañ er staliou komers dilhad ispisial ewid ar bale. D'ober petra ne vefe ket, pa vo kavet tud da brenañ anezo. Evel-se emañ kont gant ar skiañ, na petra 'ta.

N'eo ket toud rusañ va zreid avad, med kaoud frankis war va zro, lakaad e va skewent ur banne aer na vefe ket ennañ tousmac'h, tregass ha terzhienn ar vuhez hiziw. Ur banne aer n'emaon ket o lâerezh diwar lodenn va ameseg, pe heni kevlusker e oto. Brawañ tra.

Ewidomp ni, a chom en diabarzh bro, eo aes ankounac'haad perag e teu touristed du-mañ.

Rag estreged da selled douzh ar saout o selled douto p'emaint o tont eo. Ha n'eo ket hepken da vont d'ober tro ar staliou komers e-touesk meur a vil tourist all. Lod 'zo, m'eus aon, a gav braw Breizhvabro. Ha divalaw n'eo ket iwe, kennebeud.

Bezañ o chom e Breizh bemdeiz Doue ha dont di ur wech ar bloaz zo daou dra. Hag alies eo da heul an « duchentiled » eo deuet da galz Bretoned kompren ez eus brawentez en o bro.

An oll dud ne blij ket ar memes traoù dezo, eürsamant. Da sul ez a degadoù da droiadikel-lad a-heligenta. N'eo ket da selled douzh ar c'hleuzioù e vefe, peotramant da weled ha chom a ra anezo un tu bennag. Re alies eo kein ur c'hourcher all a vez diragzo. Med petra eo se, gant ma vo plijadur ? Lod all a ya da skoñ douzh ur volotenn, pe da selled skoñ dauti, e bew pe en tele. Lod all a ya da zañsal ha kant tra all. Ha lod all a ya da vale. Da grediñ zo ez eus tud ne vezont ket skuizhet awalc'h gant o micher.

E Bro-Leon, evel e lec'h all, ez eus meur a gorn dudius ha di-zarempred pe dost. Med war nebeutaad ez a an niver anezo beb bloaz. Ana-vezet kenañ eo lec'hioù meur evel an Uhelgoad,

pe Koad ar C'hrannoù, ha ne ran kaos ebed eus mil doare disheñvel hon aodoù. Med me 'blij din iwe brawentez dilorc'h ar mil ha kant lec'h bihan a c'hell peb heni kavoud war boues ober ur bale diwar e di. Traoniennoù an diabarzh-bro eo alies al lec'hioù brawañ en doare-se, dre na vezont ket aret, dre m'eo war e gann an douar enno, e chomont heb bezañ foultr... Nag a gemm, e Bro-Leon ; etre an douareier war an uhel, tousez pizh ha gwraet o barw dezo gant tourterien ha skraperesed an araokaad war al labour-douar, ha neuse an traoniennoù didrous.

Perag e lavaran se deoc'h ? Ne ouezan dare. Med ur vro n'eo ket hepken ekonomiezh, ha tud o vevañ enni. Bezañ eo iwe ul logoter o plavañ dre ma chom er roud awel. Bezañ eo gweled foeon en ur foenneg, hag o lesel el lec'h m'emaint da re all da weled. Eus kant tra eo gwraet hon stourm, ha n'eo e mod ebed falloc'h d'an dud bezañ stag dre o ene douzh koantis pemdezieg al lec'h emaint o chom ennañ, Breizh pe lec'h all. Nemed, e Breizh emeomp o chom, se.

Mikael Madeg

« TUD HA BRO »

Ur gelaouenn newez eo **Tud ha bro, Sociétés Bretonnes** BP 25, 29232 Plougerne ; rener ar gelaouenn : **Fañch Elegoet**. Mes ur gevredigezh eo iwe **Tud ha bro**, newez savet ha disklêriet herwez lesenn an 1/7/1901. « Cette association s'est donné pour but de collecter tous documents oraux, écrits, matériels et techniques intéressant la société bretonne. L'association se propose d'analyser, stocker et/ou publier les documents recueillis », a lenner e-barzh ar raskrid. Deuet eo e-maes niverenn gentañ ar gelaouenn : **l'homme et la mer**. Roet eo bet ar gomz da bewar a dud aet war an oad bremañ : tri anehe zo eus Breizh-Isel, unan eus Breizh-Uhel. Bez hon eus amañ testenioù gwirion meur-bed : ewid ur wech emañ ar re baour, ar re wasket, ar re o deus bet poan ha mizer o c'hounid o boued, o skrivañ o istor int-i o hunan. Arad e bark a ra ar peisan ; an den a vor a ra kemendall, koulz lâred, war ar mor, pourvezer ar paour hag e geneil, yud alies.

N'eus amañ na romant, na barzhoniezh : buhez tud a vor, evel m'eo bet, rust, garw ha

LA KÉROUC'ZEC
Bar - Café
Rue du Four - 22 Jugon-les-Lacs
Sonnous - Chantous - Cantous
DEGEMER MAD D'AR SONERION
Sal vras d'en em vodañ
VEILLÉES-BIÈRES

didruez.

Fromet e vezer o lenn an testenioù-se, hag oc'h ober anaoudegezh gant an testoù : tud vew, kig hag eskern, hag en o c'hompagnunezh e kaver iwe poan, mizer, trubuilhoù, karantez, kañv ha doan. Lennerion **Pobl Vreizh**, c'hwil hag ho peus, mechañs, boued da zebriñ leizh-kof bemdez, lennit **Tud ha bro** : diwar an dud-se omp deuet, eus ar vro-se omp-ni, iwe. **Tud ha bro** : 50 L an diw niverenn (rakprenañ) ; 30 L an tamm. KRP 673 56 K, Roazon.

STAJOU WAR AR MAES EN HAÑV 79

Er bloaz-mañ adarre e vo stajoù war ar maes.

Aoset e vezont ewid an oll re yaouank a zo o teskiñ brezhoneg, med n'o devez ket tro da gaoseal anezañ bemdez er gêr.

Epad eizhtez, pemzeg dewezh pe ouzhpenn, e vez ar stajidi o chom en un tiegezh war ar maes. Kemer a raont perzh e buhez al labourerien-douar. Lojet ha maget e vezont ganto, hag e teskont brezhoneg war al labour.

Digor eo ar stajoù-mañ d'an oll re a oar distripañ un tamm brezhoneg hag a gompren mad awalc'h, ha neuse n'o devez ket aon da stagañ o c'horf douzh al labour. E mis Eost e vez gwraet ar stajoù dreistoll, med plass 'vez d'un nebeud tud e mis Gouere iwe, e Bro-Leon da vihanañ.

Ewid stajoù e Bro-Leon (dindan hanw Brezhoneg Yezh Vew) skrivañ da : Yann Kêrvern 24 ru Marceau 29200 Brest.

Hag ewid ur staj e Bro-Dreger, epad eizhtez e fin mis Eost, da Soasig Grall rés. La Frégate 22700 Perros-Gireg (pellg. (96)23.33.42) (staj savet gant Kreiserin Sewenadurel Lannuon)

BUHEZ MIKAEL AN NOBLETZ

gant Strollad ar Vro Bagan

En em gavet eo gant **Pobl Vreizh** a-benn ar fin ar skwerenn eus **Buhez Mikael an Nobletz** bet kasset dezi d'an 12 a vis C'hwevrer... Gouzoud a ouimp dija ne yae ket re vad en-dro ar post gall ; amañ hon eus bet ur brouenn ouzhpenn : daou vis eo bet ar paour-kaezh Dom Mikael oc'h ober e veaj, n'eo ket tre eus Douar-neses da Gonk-Leon, mes eus Kemper da Vrest (1).

N'hon eus ket termet amañ war b/**Pobl Vreizh** da roñ meuleudi d'ar pezh-c'hoari-se, bet c'hoariet meur a wech e-kerz ar misioù tremenet (ha n'eo ket bet gwraet trawalc'h c'hoazh, d'hor meno). Bremañ neuse e c'hello peb heni eus ar re o deus gwelet ar pezh evel eus ar re n'o deus ket gwraet, **lenn** ar pezh, ha lakaad e blijadur da badoud...

Setu amañ raskrid al levrig, savet gant **Goulc'han Kervella** : « Perag hon eus savet **Buhez Mikael an Nobletz** ».

« Setu amañ eta ar pezh-c'hoari **Buhez Mikael an Nobletz** pe **Mikael ar Seizh Pec'hed**. Perag, a leveroc'h, mont da c'hoari ur pezh diwarbenn an den-se, ganet e 1577 ha marwet e 1652, hag a zo aet pell zo diwar spered ar bras diouzh « ar Vretoned ? E gwirionez, n'oa Mikael nemed un digarez ewid ober ur pezh-c'hoari diwarbenn ar relijion hag an Ilis katolik e Breizh. Goul ar missioner-se, lidet e Plougerne warlene da geñver « peware kantved e c'hanidigezh eo a lakaas ahanomp da sevel ar pezh-se. Soñjal a resomp diouzhtu e oa red kaoud, e-kichen buhez ofissiel Mikael, skrivet ha renet gant an Ilis, un istor all disheñvel diouti. Eno edo plass ar c'hoariva.

« Un strollad c'hoariva engouestlet pe « angajet » eo **Ar Vro Bagan**, da lavared eo ur strollad hag a gaose diwarbenn « darvoudoù ha kudennoù an amzer-vremañ pe an amzer dremenet, hag a zo « bet a boues bras ewid istor an dud hag « ar vro.

« An Ilis Katolik e Breizh he deus « pouezet a-dra-sur en istor ar vro ha

« war buhez peb heni ahanomp. An oll « ahanomp zo bet savet er relijion penn-« da-benn, koulz lavared. A-vihanig hor « beus desket ar c'hatekis hag ar peden-« noù ; aketus d'an oferennoù, sakramañ-« choù ha gouelioù kristen ; er skolioù « kristen omp bet ha neket e skol an « Diaoul eo ! Ha martese zokenoc'h unan « bennag ahanomp zo bet war ar studi da « vont da veleg pe da seur. Hennezh eo « bet hor sewenadur beteghenn ; stummet « eo bet hor sperejoù hag heni hon zud-« kozh gantañ ; ha, daoust dezañ da vont « war-dreñv bremañ, e chomo roud « anezañ war ar sperejoù pell amzer « c'hoazh. Deomp-ni 'ta, Leonis ha « Paganis, katoliked a-gozh, oa d'ober ur « pezh-c'hoari diwarbenn an Ilis hag ar « relijion, peogwir e anavezomp anezo eus « an diabarzh. Ar pezh a c'hoariomp eo « ar pezh hon eus bewet, peb heni en e « zoare. Istor hor buhez eo un tammig. « Arabad e ve eta klask en ennañ un diel-« fennadur, da lavared eo un **analyse** yén « ha skiantel.

« Mikael an Nobletz ? Daou du zo « dezañ : ar beleg-missioner, an heni a zo « bet e penn adsav ar relijion gatolik e « Breizh, gant doareoù newez (missionoù, « katekis, taolenoù, kantikoù, retredoù, « an obererezh katolik...) da greñvaad ar « feiz ; ha neuse ar Mikael all, an den-kig, « an anarkour, an dispac'her : Mikael ar « stourmer a-eneb d'ar bed danvezel, d'an « arc'hant, d'ar bed kapitalour ; a-eneb « d'ar re vras, d'ar re binwidig ; Mikael o « tifenn ar re vihan, ar re baour. E hunan-« kær « kær a-eneb ar bed oll hag a za beteg ar « penn heb diskrogiñ morse. An tu-se eus « e bersonelezh zo bet dileset gant ur

« c'halz eus ar re a zo deuet war e lerc'h. « Pessort degemer a vefe gwraet dezañ en « dewezh a hiziw ma teufe en-dro war an « douar ? Dreistoll gant ar re a zo o veuliñ « anezañ ? Ha neuse, Mikael an Nobletz « eo en deus bountet an Tad Julian Maner « war heñchoù Breizh ; Maner hag a chom « goude tri-c'hant vloaz un den iskis « awalc'h : lakaet da sant gant lod ha « dikriet e-gis un torfetour gant lod all.

« Ar relijion gatolik zo dija un doare-« c'hoariva. Aessoc'h-a-se oa deomp ober « ur pezh-c'hoari diwarni. Maner, pa ne « ve kén, zo bet ur c'hoarivaour meur : « prosessionoù, prezegennoù, divisoù « gant ar bed all, ar missionoù penn-da-« benn, a oa 'toare c'hoariva eus ar c'hen-« tañ ; ha c'hoariva bewet gant ar re a « gemere perzh en ennañ. Pa vezo savet « istor hor c'hoariva, arabad deomp « ankounac'haad lakaad tud e-gis Maner « e-toues ar re wellañ ! Ouzhpenn « c'hoariva an Ilis ema arz an Ilis iwe hag « a zo donnoc'h : skulterezh, sonerezh, « kan, liwouriezh, barzhoniezh, ti-savou-« riez... Klask a ra ar pezh-mañ ober e « vad eus an traoù-se. Boueta a reont ar « pezh, e-keñver ur c'his.

« Meur a dra a vefe da lavared. Peb « heni a gav e lod er pezh-c'hoari. Lavaret « zo bet e oa red dont meur a wech a- « barzh kompren. Ha c'hoazh an oll ne « gomprenont ket heñvel. Gwell-a-se ha « gwazh-a-se martese : e-keñver men-« nosioù e koll ar pezh er bloaz-mañ war « **Ma c'helljen-me kanañ laouen** ; e- « keñver arz eo gounid martese. Salv e « vefe e-gis un daolenn vras ha na skuizh-« fe nag al lagad, nag ar skouarn nag ar « spered o weled hag o kleded anezañ.

« Kuites da chom da straniñ hirroc'h e « livirin c'hoazh hon eus klasket pakañ tri « dra assambles gant **Buhez Mikael an Nobletz** ; tri dra d'an nebeutañ :

1) Ober ur pezh pobleg : dre an danvez, ar yezh hag ar c'hoari.

2) Ober ur pezh a stourm, en ur « ze-
noñsiñ » gwaskerezh an Ilis e Breizh.

3) Ober ur pezh a c'his newez. Hag e-
keñver an dra-se gwellañ barnadenn hon
eus bet eo : « An dra-se n'eo ket teatr
eo! »

CAFÉ DES MOUETTES TAVARN AR SKREWED

Guinness diwar ar waskeres

Porzh a goñvers

BREST

Tél. 44.33.21

AR FALZ

kelaouenn drimisieg an Emsav diasezet gant Yann Sohier,
bodet ennañ skolaerion ha kelennerion Vreizh a-du gant ur
skol vreizheg ha laik gwirion

Lennit Ar Falz ! Komanantit d'Ar Falz !

(30 L ewid 6 niv.)

AR FALZ, Str. Kan-Ar-Gwez - 29245 PLOURIN-MONTRouLES
KRP 430-20 H ROAZON

AL LIAMM

ar gelaouenn nemeti o roñ, 6 gwech ar bloaz
barzhonegoù, kontadennoù, pennadoù a beb sort ha keleier
80 pajenn e peb niverenn - Rener : Ronan Huon
komanant : **50 L** - Studierien : **35 L**
Teñzorier-merour : P. Le Bihan - 16, rue des Fours-à-Chaux
ST. SERVAN 35400 ST. MALO - CCP 5349-06 PARIS

(1) **Buhez Mikael an Nobletz**, pe **Mikael ar Seizh Pec'hed**, pezh-c'hoari savet gant **Strollad ar Vro Bagan** (Komz hag Arz Breizheg, BP 1305, 35016 Rennes-Cedex : 8,00 lur an tamm, 66 p.).

« Pobl Vreizh » ha « Barr-Heol »

E mis Gwengolo 1978 e oa bet embannet war **b/Pobl Vreizh** ur pennad sinet gant **F. Morvannou** : « An Ilis hag ar Vretoned »... Impossibl eo kompren tro-spered ar Vretoned, o emzalc'h politikel a-vremañ, ha, moarvad, ster ha « tizh » o emdroadur, en amzer da-zont, heb ober ar gont, ha sevel ar roll, eus ar pezh o deus bet ressewet ar Vretoned digant an Ilis, ha lakaet pe rediet d'ober ganti. Adskrivañ a raomp amañ darn eus rannbennad kentañ ar pennad-se : « Ponner eo bet yew an Ilis war choug ar Vretoned ; epad pell eo bet hualet sperejoù ar Vretoned gant an Ilis » (**Pobl Vreizh**, niv. 104, p. 8).

Barr-Heol zo ur gelaouenn vrezhoneg o tont er maes heb tri mis. He hanw k'ok zo **Barr-Heol war Feiz ha Breizh**. E penn ar gelaouenn emañ an **Ao. Klerg** person Bulien, damdost da Lannuon. Ganet e lodenn c'hallaoueg departamant Aodoù-an-Hanternos, en deus ar beleg-mañ desket brezhoneg, hag ez eo bet hanwet gant e eskob e-barzh lodenn vrezhoneg an departamant. Deuet eo an **Ao. Klerg** da vezañ ur mailh war ar brezhoneg, petra bennag ma teu gwech ha gwech all ur fasiig bennaket gantañ, mes gant piw ne zeu ket ? « An heni ahanomp a zo didamall, ra stlapo outañ ar maen kentañ ! » (diwar S. Yann, 8, 7).

Béz ez eo eta **Barr-Heol** ur gelaouenn vrezhoneg renet gant ur beleg. Kelaouenn gatolik a spered, a-dra-sur, daoust ma kaver enni meur a bennad na dennont na d'ar feiz katolik na d'an devoision (pennadoù diwarbenn an istor, ar brezhoneg...). Kavoud a raer iwe war **v/Barr-Heol** barnadennoù diwarbenn levrioù ha kasetennoù zo. Ha setu ez eus bet moulet war niv. 99-100 **Barr-Heol** (Kerzu 1978) diw bajennad (pp. 89-90) war **b/Pobl Vreizh**. Peurvuiañ e vez sinet pennadoù **Barr-Heol**. Hemañ n'eo ket gwraet. Domaj eo. **Klerg** e hunan a sin e-leizh a bennadoù ; ar skridvarnouriezh avad a vez sinet peurliesañ gant ur serten JC, da lavared eo, moarvad, an **Tad J. Chardonneret**, beleg ha relijius eus Kenvreuriezh Obladed Maria Dinamm (OMI), oc'h ober e zemeurañs e Sant-Brieg, mard omp bet titouret mad.

Ar gwir diharz he deus **Barr-Heol** da zisplegañ ha da embann he santimant diwarbenn **Pobl Vreizh**, eveljust. Hag henn ober a ra en eur roñ kentoc'h meuleudi da **Pobl Vreizh**, pa vo sellet mad, petra bennag ma oar skridvarnour **Barr-Heol** bezañ gwall bismiger a-wechoù. Mes un dra zo n'hellomp ket lezel da vont : « Ar peb fallañ eus ar pennad ez eo ar mank a

deologiezh hag a ra d'an oberour barn re vuan an Ilis he hunan ». Ma digarezit, Aotronez, mes evel kasetenner politikel, 'm eus ar gwir da varn en Ilis evel kevredigezh denel, tra kén. A-viskoazh a ez eus bet gant beleion zo ur si heverk : c'hoari war daou berzh an Ilis — herwez ar re o deus ar Feiz —, he ferzh « neñvel » hag he ferzh « douarel », ewid lakaad ar wirionez da vont war o zu-int, dalc'hmad hag ingal. « Méfie-toi des curés : ils ont toujours raison », a lavare ur micherour belj d'e vab 50 vloaz zo. Evel kasetenner politikel, ne 'm eus ket da ziskouez ez eus ahanon, pe n'ez eus ket, un tamm teologour bennag. Ar gatoliked, evel katoliked, a c'hell, hag a zle moarvad, gouzoud « gant piw ha penaos eo bet savet an Ilis katolik ». Mes ur c'hatolik oc'h ober wardro ar politik en em gav war an dachenn-se heñvel-poch douzh unan n'eo ket : « denel » ha « douarel » eo ar politik, hag an Ilis, pa he deus bet lakaet he fri 'barzh ar politik — hag he deus bet gwraet — zo bet « denel » ha « douarel », hag alies he deus bet c'hoariet ur roll **divalaw war an dachenn-se**. Ha n'eus perzh « neñvel » ebed hag a c'hell herzel douzhimp a varn ar roll-se, pe e vezer katolik ahendall, pe ne vezer ket. Red eo dispartiañ an tachennoù, paotred **Barr-Heol**, rag epad re bell ez eus bet, henn gouzoud a rit ervad, eus ar **gloerelouriezh**, hag ez eo bet barnet ha kondaonet homañ gant ar yac'hañ ha gwellañ teologiezh a zo.

Bremañ avad, m'ho-peus c'hoant, Aotronez, da zont e-barzh an UDB, deuit : ne vefet ket ar veleion gentañ o tont enni, hag e vefet degeret evel kamaraded, kamaraded evel ar re all, e peb demokratiezh : « Un den, ur vouezh ». Mes ober pe klask ober eus an UDB ur strollad renet gant ar veleion, a vefe kemer un hent-dall. Kristenia zo en UDB, beleion memes, tud digristen ha difeiz zo iwe, hag e kav an oll gamaraded-se un dachenn a emglew aaset tre : diasezañ ur Vreizh emren, sokialour, ha « denel » na petra 'ta, peb heni aneche awenet en e askre gant un aviel bennag, bezit assur ! (1)

F.M.

(1) Sañset e vefe an niv. 99-100 eus BH hon eus komzet diwar he fenn amañ, an heni ziwezañ... 25 vloaz zo emañ Klerg oc'h ober war he zro, gwir eo. Mantrus e vefe ewid ar wash vrezhoneg ez afe **Barr-Heol** d'an traoñ. Hag e lavaromp memes mod ewid **Al Liamm**, **Brud Newez**, h.a., h.a.

KANOÙ KALON VREIZH

pe « Chants profonds de Bretagne », kanet gant **Jean-François Quémener**. E eilved pladenn eo. Kanañ a ra ar paotr yaouank-mañ — ur bloaz warnugent dezañ — kanoù bet klewet gantañ en e vro c'henidig, ar Vro-Fañch (« kalon ar vro » e c'heller lâred e gwirionez) : gwerzioù, sonioù, kanoù da zañsal, kanoù bugulion, koñchennoù-pobl.

Yaouankis ar c'haner ha kozhder ar c'hanoù : gant an eilved pladenn, kaset gantañ : heni gentañ, ez omp kasel warzu an dremenad evel ma rafemp ur veaj e-barzh ur bed all. Amañ n'eus ket a glingadurioù. Netra nemed ur son, hag un ton, ur vouezh, glan ha reizhet evel heni ur manac'h o kanañ gregorian. Hag, ewid gwir, ez eo ar musik-mañ, tost-mat moarvad douzh musikoù ar Sav-Heol pe douzh re ar Grennamzer en Europa, gregorian pobl vrezhoneg Breizh...

Gwellañ tra d'ober eo selaou an achantour yaouank-mañ : boemet e vezer gant e vouezh, ur vouezh nerzhus, skiltrus ha damantus. Gantañ eh antreer e-barzh rouantelezh kuñv ar Gened, ur rouantelezh hag a zo unan guzh ha distro, ul liorz klos ma oa bet tost da vad kollet an alc'hwez anezi. Na ripipioù, na lesober, na demagogiezh amañ : ne blij ket ar bladenn da amatourien ar musik « disco ».

Klewed a raer lammoù kalon Vreizh...
F.M.

D'ar 16 ha d'ar 17 a Vezheven 1979

Gouel Pobl Vreizh
e Brest-Penfell

Koñkour sonerion daou-ha-daou
(lakait ho hanw)

C'hoariva brezhoneg - Fest-nos
C'hoarioù gis ar vro

hag iwe **Colette Magny**

Serge Reggiani

**LENNIT
POBL VREIZH**

**RADIO - U.D.B.
Tel. (16.98) 80.18.47**

LIZHEROÙ

Kenvrois ker,

Pell awalc'h zo dija en devoa bet tro an heni e karg eus **Pobl Vreizh** d'ober an ewezhiadennig-mañ : lennerien zo n'int douget da skrivañ da **b/Pobl Vreizh** nemed pa vez rebechoù d'ober dezi, war o meno... A-dra-sur, ne vez rediet den ebed da sevel a-du gant danvez kement pennad-skrid zo. Chom a ra gant peb heni ar frankis da roiñ e vennos da c'houzoud, eürusamant ! Mes kement a draoù dudi, kement a draoù a-boues a gaver war **b/Pobl Vreizh**, ma tleer, ewid bezañ just, roiñ meuleudi d'ar skipailh a zo o labourad a-lazh-korf ewid amzer-da-zont hor Bro hag hor Yezh.

Gwraet 'm eus un taol-essa : kemeret 'm eus, ewid skwer, niverenn mis C'hwevrer hag heni mis Meurzh ar bloaz-mañ. Ober hanw eus kement pennad a-boues en diw niverenn-se n'hellan ket, rag re hir e vefe al listennad. Menegiñ a rin koulskoude : « Fallentez war ar PTT », gant **V. Bideau**, « Kentelioù » gant **Ar Storloker**, « Gal-loud ar wask », « Ar votadegoù-kanton », « Meeting an UDB en Oriant », gant prezeg eus an dibab **S. Kidna**, « Sindika-dou » gant **M. Madeg**, « Bretoned, ouzh

GOUEL BRO-NAONED

d'an 19 ha d'an 20 a vis Mae
e ORVAULT

Kentañ gouel **Bro-Naoned**, prientet ha savet gant kevread UDB Lijer-Isellañ, a vo en **Orvault** d'an 19 ha d'an 20 a vis Mae da-zont.

Krogiñ a ray ar gouel d'an 19 e sal ar **Frébaudière**, gant ur fest-nos : kasset e vo an traoù en-dro gant ar strollad **Maripogam**, ar sonerion **Grelher** ha **Michenaud**, e-toues reoù all.

D'ar sul 20, adaleg 2e goude kreisteiz, e-diabarzh tachenn dispar ar **Gobinière**, e vo renet an abadenn gant ar strollad **Djiboudjep** hag **Anne Vanderlove**.

Bez e vo iwe standoù gant ar-tisanted, diskouezadegoù, fil-moù, hag iwe margodennoù ewid ar vugale.

piw e vez gwraet goap », diwarbenn tonkadur mantrus ar brezhoneg, hag « Al-lons-z-enfants », gant **F. Morvannou**. Arabad din ankouaad al « lizheroù », ma c'hell meur a zen displegañ e vennos (ar pezh n'eo ket ken aes-se hiziw an deiz !)

Piw a gredo lavared c'hoazh ez eo ar problemoù-se kudennoù eus ar Grennamzer, dre ma 'z int displeget e brezhoneg ? Ar c'hontrel an heni eo : diskouez splann a ra skipailh **Pobl Vreizh** e c'heller komz diwarbenn kudennoù ar bed a-vremañ ha re an amzer-da-zont en ur ober gant hor yezh !

Kement-mañ ne dalvez ket ez on a-du gant kement a gaver da lenn war ar gelaouenn. **Diunteg e skrivan kement-mañ koulskoude :**

Ma vefe muioc'h a Vretoned oc'h ober ul labour ken dispar hag an heni a vez gwraet gant skipailh bihan **Pobl Vreizh** (hag heb klask digoll-arc'hant ebed), ne vefe ket red deomp mouezhiañ ewid brashuñvreion Baris, na raont foultr-kær eus hor c'hudennoù-ni, Bretoned. Savet e vefe un emglew iwe etre kelennerion Vreizh, ewid lakaad kelenn ar brezhoneg evel ur yezh vew e Breizh a-bezh, heb roiñ an tu-koll d'ar russeg, d'an italianeg, hag all. Ha ne vefe ket red deomp ansav, gant ar vezh : **peogwir n'eus ket trawalc'h a genskoasell etre ar Vretoned**, e chomomp mewelion gant « mistri » eus an eil kostezenn bolitikel hag eben ; mistri a soñj gante ez int difasius.

Ma gwellañ gourc'hemennnoù breizheg eta d'ar skipailh en e bezh. A wir galon ganeoc'h ewid dellezegezh hor pobl hag hor yezh, e-toues ar pobloù hag ar yezhoù all.

J. Peltier, Gwened

Hemañ eo al lizher nemetañ a emban-nomp war b/Pobl Vreizh ar mis-mañ. Trugarez a lâromp d'hon lenner a Wened ewitañ... Roiñ a raer mel deomp gant al loa-vras, pa vo lâred mad. Mad eo ar mel da lipad, gant ma ne vo ket re !

Eveljust e c'hell peb heni displegañ e soñj pa skriv da b/Pobl Vreizh. Ha pa vez embannet lizheroù hon lennerion, kement-se ne sinifi ket e vezomp a-du gant peb heni anehe kennebeud. Mes, dre lakaad ar mennosioù d'ober an dro ha da vezañ anavezet, e vez kreñvaet, a gav deomp, an demokratiezh.

Pobl Vreizh

D'UR VAOUES KOZH

Ur vaoues kozh a zo marw
kouezet a-flaw
e-kreis marc'had Landivisio
den ne oar he hanw
ur vaoues kozh diwar ar maes
a vese gwelet beb sizhunvezh
o tont da werzhañ vioù
ha da brenañ defotajoù
Ne oueze ket kalz a c'hallleg
trawalc'h da gontañ deg gwennege.

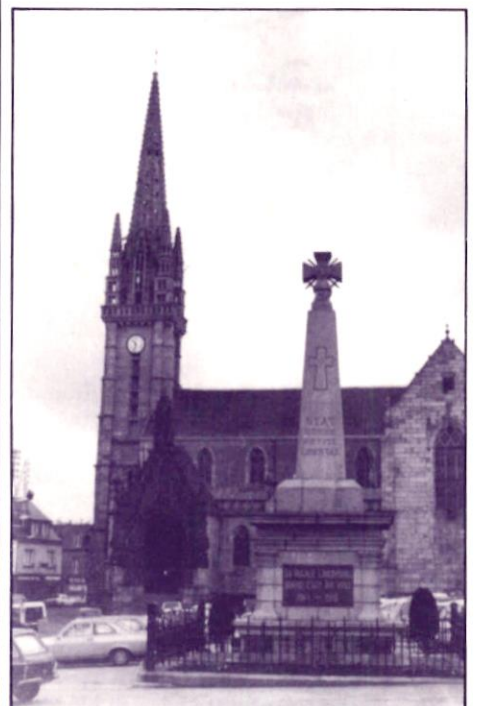
Ur vaoues didrous eus va bro
ha bremañ eo marw
rag deuet ez eus ur gravatenn
ha d'he heul galleg kempenn
ha war-lerc'h eo bet kaset
d'ul lec'h ma ne vo ket gwelet.

N'eo ket prop d'ur vaoues
bezañ marw war ar pavez
e-kreis marc'had Landivisio.

Ar gwad war he beg n'eo ket braw.
Pad deg munut ez eus bet marvailhoù
hag hanw 'vezo barzh ar c'hasetennoù.
Lavaret 'vo un oferenn
hag e vo echu penn-da-benn.
Martese edo marwet
gant mezh an trabass he doa gwraet
toud an dud o selled outi
hag ar siren gant he zourni.

Ur vaouez kozh a zo marwet
med den n'eo sur he doa bewet
drol oa dezi kaoud taol ar marw
heb bezañ lavaret he hanw.

Mikael Madeg

AN DROED DA ROIÑ PEUC'H...

Jiskar zo ur paotr mad ! Jiskar zo un den a-fesson ! Bet eo bet eured merc'h Jiskar ! Kollet eo bet ki Jiskar ! Bet eo bet Jiskar o skiañ war ziribinoù ar Menez-Gwenn ! Un den a-fesson, sur. N'eo ket possubl e chomje un den sort-se heb ober van dirag kudennoù an dilabour... Evel ur person en e gador-brezeg, e teu Jiskar d'ober e damm aotrou war skrammoù an tele... Ne oa trawalc'h dezañ dont pa gare, bremañ, ouzhpenn, e teuo un eurwezh muioc'h beb mis... Ha dalc'hmad hegarad, dalc'hmad disteñget, dalc'hmad sewen, ha seder dalc'hmad : bez ez eo Jiskar ur skwer vad eus ar politikerezh liberal ema o tifenn...

Ur politikerezh rust ha didruez eo hennezh : unan hag emae oc'h ad-frammañ gantañ un ekonomiezh na seblant ket bezañ « modern » awalc'h d'ar pennoù bras. « Modern » a dalvez kement ha rustoc'h c'hoazh ewid an den hag ar paour-kaezh. Stil an Amerikaned. C'hoari e baotr « digor » ha modern a ra Jiskar, ewid bezañ surroc'h ha aessoc'h-a-se ar mestr. Kentoc'h ewid difenn groñs ha fuloriñ, e kav gwelloc'h mougañ didrous ha lakaad an dud hag o arc'hant da vewel gantañ.

Dindan spessou un den bagol, ema Jiskar o kass war-raog ur politikerezh kilstourmer war an dachenn sossial, hag a-eneb krenn d'ar frankisoù.

Hag e weler ar frwezh eus kement-se : bec'h d'al labourerien a-ziavaes bro, bet gwelet foto unan anezo ifamet e fass gant ar polissed ; bec'h d'an Euskaris harluet ; bec'h da stu-

dieren an Afrik a c'hello bezañ skarzhet, a-drugarez da gelañ-hlizer Bonnet, ma n'eo ket reud awalc'h o boujedenn. Ar memes Bonnet a weler o roiñ koad d'ur c'hannad komunist en doa degasset prouennoù eus ar meskaj a zo etre an « otonomed » ha polissed zo...

N'eo ket diefed an doare... Doñvaet e vez gantañ mui-pe-vui ar re a zo a-eneb. An aosadurioù micherour ha demokratel, e santer un tamm strafuilh enne. Hag e c'hell neuse Jiskar hag e re strishaad al lesenn war ar gwir da vanifestiñ, war ar gwir d'ober grev ewid micherourien zo, ewid postou-labour zo... An tele, da skwer, opiom ar bobl a-vremañ, emae o klask lakaad harzoù d'ar gwir d'ober grev o deus ar re a lak anezañ da vont en-dro...

Hag ar gwir en deus peb den da labourad ? Ur gwir diefed ewid ur milion pemp kant mil a dud... Arabad d'ar re o deus kavet ur plass-labour ober o beg figus : « Ma n'oc'h kountant, an nor zo du-hont : ouzhpenn unan zo o c'hortos kemer ho plass ! »

Amañ e Breizh ez eo gwashoc'h c'hoazh stad al labour hag an dilabour. Ha ne sant ket ataw al labourerien e-pelec'h ema o interest gwirion. Hag e savont a-wechoù a-eneb d'o c'hlass-int. Evel e Plouvorn da skwer wer, m'eo bet gwelet ar vicherourien oc'h ober grev ewid miroud ouzh o mestr a vont d'an toull, hag ez int deuet da Vrest da dorriñ kement vad 'oa e-barzh burevioù Ensellerezh al Labour. Hag an isprefed o roiñ dezo

da c'houzoud e komprene. Ase e komprener, mes pa vez tud o vanifestiñ war ar ru, neuse ne gompren ket ! Hag e vez kasset archerien ha polissed da roiñ d'ar re-mañ fest ar vazh...

Frañs, bro ar frankis ? Pebezh touelladenn ! Pebezh gaou ! Ema ar frankisoù o vont d'an douar, ya. Frañs, bro ar frankis ! Ema ar votadeg ewid an Europ o tostaad : dre m'eo bet diviset ne vo eus ar Frañs nemed un dachenn-votiñ, ne c'hell ket mouezh ar pobloù sujet bezañ klewet. Bez e vo Skossis ha Kembreis e Bodadeg-Veur an Europ, e-kichen ar Saoson ; Bretoned ne vo ket, rag piw e Pontarlier pe e Niort pe e Senlis a vo interest gant ul listennad Bretoned, ma vez unan (an heni a gomzer kalz diwar he fenn ne vo, m'eus aon, nemed furlukined warni).

Ar minoriteoù, ar pobloù bihan ha sujet ne chom gante nemed an droed da roiñ peuc'h. « Serrit ho kennoù » en deus lavaret deomp Ferniot dijà. N'eo ket red deomp serriñ hor genoù : minellet eo bet deomp a bell zo... Lenn a raer war monumant ur barres a Vreizh-Isel : « Da garet hon eus, Bro-C'hall, beteg merwel » : Ur c'hàer a zigoll o deus bet bugale ha bugale-vihan ar re lazhet ! Netra chañchet abaoe an amzer ma lâre unan eus paotred Paris kement-mañ : « Bretoned oc'h ? Ar Frañs eo a gomand ! »

